

Bilten

ORGANIZACIJE FILMSKIH AUTORA SRBIJE

INTERVJU

Vladimir Marić

“Autorsko pravo mora
neprestano da se menja i
prilagođava digitalnim
tehnologijama.”

RAZGOVOR SA AUTOROM:

Srđan Dragojević

UFUS | AFA

ORGANIZACIJA
FILMSKIH
AUTORA SRBIJE

Bilten

ORGANIZACIJE FILMSKIH AUTORA SRBIJE
Digitalno izdanje

Izdavač:
UFUS AFA ZAŠTITA, Terazije 27/6
11000 Beograd
+381 (0)62 189 11 44
+381 (0)11 624 31 65
office@ufusafazastita.org.rs

I N D E X

Uvodnik	05
Intervju: Vladimir Marić	06
Razgovor sa autorom: Srđan Dragojević	10
Savet advokata	14

UVODNIK

Stefan Glineo

direktor UFUS AFA ZAŠTITE

Reč direktora

Pravna borba filmskih autora u Srbiji za ostvarivanje svojih prava počela je pre tačno 10 godina kada je osnovana UFUS ZAŠTITA, koja će dve godine kasnije, udruživanjem sa Asocijacijom filmskih autora (AFA), postati UFUS AFA ZAŠTITA.

Na osnovu Zakona o autorskom i srodnim pravima RS i dozvole Zavoda za intelektualnu svojinu RS UFUS AFA ZAŠTITA dobila je 2016. godine dozvolu za obavljanje delatnosti kolektivnog ostvarivanja autorskih prava na filmskim i televizijskim delima u zemlji i inostranstvu.

Autori - reditelj, scenarista, glavni snimatelj, glavni animator i kompozitor kada je u pitanju muzički film, kao i nosioci i naslednici autorskog prava, ugovorom ustupaju našoj organizaciji ovlašćenje da u njihovo ime izdaju dozvole kablovskim emiterima za korišćenje njihovih dela, kao i ovlašćenje za naplatu autorskih naknada, koja se u Srbiji vrši od 2018. godine, kada su se stekli zakonski uslovi.

UFUS AFA ZAŠTITA trenutno broji više od 500 članova - autora igranih, dokumentarnih, animiranih filmova i televizijskih serija, ali, brine i o zaštiti imovinskih autorskih prava na reemitovanje i kablovsko reemitovanje dela preminulih velikana, poput Živojina Pavlovića, Aleksandra Petrovića, Živorada Žike Mitrovića, Dušana Makavejeva, Gorana Paskaljevića i drugih, i, u ime njihovih naslednika, naplaćuje autorske tantijeme.

Ono na šta smo posebno ponosni je naš Fond za kulturna i socijalna davanja iz kog se izdvajaju sredstva za kulturne namene, kao i za unapređenje penzijskog, zdravstvenog ili socijalnog statusa članova. Sredstvima iz Fonda za socijalna davanja kontinuirano pomažemo našem najugroženijem članstvu, a uoči novogodišnjih praznika dajemo i jednokratnu finansijsku pomoć našim članovima penzionerima.

Uporedo sa redovnom delatnošću, UFUS AFA ZAŠTITA bez prestanka, i kroz stalnu komunikaciju sa nadležnim državnim organima, radi na unapređenju zaštite autorskih prava filmskih autora. Naša organizacija uputila je i nekoliko primedbi na Nacrt Zakona o autorskom i srodnim pravima, koji je u proceduri. Smatramo da bi se usvajanjem naših predloga novi Zakon o autorskom i srodnim pravima dodatno uskladio sa evropskom regulativom i još više zaštitio naše autore. Organizacija neprestano radi i na promociji i edukaciji kako filmskih autora, tako i šire javnosti, o važnosti zaštite autorskih prava putem društvenih mreža, kroz medijska gostovanja naših članova, organizovanjem tribina na filmskim festivalima.

Od izuzetnog značaja je i povezivanje i saradnja UFUS AFA ZAŠTITE sa srodnim organizacijama iz regiona i Evrope, a ove godine je naša organizacija postala 34. članica SAA (Society of Audiovisual Authors), krovne evropske asocijacije koja okuplja organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u audiovizuelnoj umetnosti iz 26 zemalja Evrope. Verujemo da ćemo kroz ovu saradnju ostvariti zajednički cilj, da zaustavimo pirateriju i onemogućimo da bilo ko, bez dozvole i bez naknade autorima, iskorišćava njihova filmska i televizijska dela.

INTERVJU

Vladimir Marić

Direktor Zavoda za intelektualnu svojinu Republike Srbije

Autorsko pravo mora neprestano da se menja i prilagođava digitalnim tehnologijama

Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije ima dugu istoriju, ove godine navršice 104 godine svog postojanja i rada što ga svrstava u starije institucije te vrste u Evropi – kaže na početku razgovora direktor Zavoda za intelektualnu svojinu Vladimir Marić.

- Kada je Zavod počeo da radi, 15. novembra 1920. godine, zvao se Uprava za zaštitu industrijske svojine. Njegova je nadležnost u to vreme bila je zaštita patenata, žigova, industrijskog dizajna, dakle, kao što mu i ime govori - zaštita industrijske svojine. Kasnije su u okrilje Zavoda došla i druga prava intelektualne svojine, oznake geografskog porekla i autorsko pravo, a u novije vreme i topografije poluprovodničkih proizvoda. Zanimljivo je da se početkom dvadesetog veka kod nas intelektualna svojina zvala „umna svojina“ što je lep naziv, mnogo primereniji duhu našeg jezika od pojma „intelektualna svojina“. U svakom slučaju, danas je Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije nadležan za sva intelektualna prava, slično kao u Nemačkoj, Mađarskoj ili Hrvatskoj. Neke evropske zemlje zaštitu autorskog prava poveravaju ministarstvu kulture, dok su njihovi zavodi nadležni za industrijsku svojinu. U poslednjih desetak godina primetan je trend, ne samo u Evropi, već i širom sveta, da se nacionalne institucije nadležne za zaštitu intelektualne svojine sve više bave obrazovanjem i promocijom zaštite intelektualne svojine. I naš Zavod, počev od 2010. godine, ima *Centar za edukaciju i informisanje* čiji je mandat da širi svest o značaju intelektualne svojine među našim građanima i privrednicima, kao i da sprovodi razne aktivnosti u domenu obrazovanja naših ljudi kada je reč o intelektualnoj svojini. U poslednjih nekoliko godina, Zavod ima i nadležnost u domenu sprovođenja prava intelektualne svojine, pre svega kroz aktivnosti Koordinacionog tela za efikasnu zaštitu prava intelektualne svojine. Ipak, kvalitetno i efikasno rešavanje predmeta industrijske svojine su naš prioritet. Nemamo zalihe predmeta, svi naši postupci su digitalizovani a razvili smo i sistem elektronske prijave. Čak 80% od svih podnetih prijava nam dolazi preko interneta i skoro 66% podnesaka. Veliku pažnju poklanjamo i autorskom pravu, pre svega nadzoru nad radom naših organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava. To smatram takođe jako važnom nadležnošću naše institucije.

Koji su najveći izazovi za intelektualnu svojinu u savremenom svetu?

To je kompleksno pitanjem, pre svega zbog širine pojma kojim se ovde bavimo. Intelektualna svojina je porodica prava, obuhvata više različitih pravnih grana - patente, žigove, autorsko itd. - i u svakoj od tih oblasti postoje određeni trendovi i novine, bilo bi previše sada govoriti o svemu detaljno. Čini mi se ipak da je autorsko pravo ona oblast koja se danas najdinamičnije razvija, a razlog za to sastoji se u činjenici da se tehnologije

iskorišćavanja autorskih dela i predmeta srodnih prava razvijaju neverovatno brzo. Autorsko pravo zato mora neprestano da se menja i prilagođava stalnom tehnološkom napretku. Naravno, tu pre svega mislim na internet i digitalne tehnologije, a u skorije vreme, sve više i na veštačku inteligenciju. *Evropska Direktiva o autorskom pravu* na jedinstvenom digitalnom tržištu ima za cilj upravo da prilagodi autorsko pravo digitalnom svetu. Šta to praktično znači? To znači da se u kontekstu iskorišćavanja autorskog prava na internetu, na primer na platformi kao što je You Tube, mora postići više pravde za autore i nosioce autorskog prava, bolje i pravičnije naknade za one koji su centar svega: a to su autori. Nije to ništa novo, to je nešto što se stalno kroz istoriju ponavlja. *WIPO ugovor o autorskom pravu* i *WIPO ugovor o interpretacijama i fonogramima* koji su usvojeni 1996. godine doneti su zbog pojave interneta i zbog potrebe da se neki klasični principi zaštite autorskog prava (zapisani još u Bernskoj konvenciji iz 19. veka), prilagode novom, digitalnom okruženju. Takođe, ako pogledamo uzroke donošenja Rimske konvencije iz 1961. godine koja je štitila prava interpretatora, proizvođača fonograma i radio difuznih organizacija, videćemo da oni takođe leže u tehnološkom napretku tog vremena. Ima i drugih oblasti intelektualne svojine gde se stvari menjaju. U maju ove godine, nakon 20 godina pregovaranja, u Ženevi je u okviru Svetske organizacije za intelektualnu svojinu (WIPO) donet novi međunarodni *Ugovor o intelektualnoj svojini, genetskim resursima i pridruženim tradicionalnim znanjem*. U novembru ove godine u Rijadu će se održati diplomatska konferencija na kojoj će biti donet novi međunarodni ugovor o industrijskom dizajnu. Mnogo toga se dešava, kako sam rekao, intelektualna svojina je zaista dinamična oblast. Ipak, kako su govorili antički Rimljani, „svaki se ugovor u osnovi svodi na razmenu“. Nešto daješ i nešto dobijaš za uzvrat. Sve što se menja u intelektualnoj svojini, u suštini, menja se radi postizanja boljeg i pravednijeg balansa interesa u tom svetu, bolje i pravičnije zaštite autora i nosilaca autorskog ili srodnih prava.

U Srbiji danas radi osam organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava, među kojima je i UFUS AFA ZAŠTITA. Koliko je, prema Vašem iskustvu, kod nas, u poređenju sa drugim evropskim zemljama, razvijena svest o značaju autorskog prava?

Mislim da to može da se posmatra iz više uglova. S jedne strane, koliko je donosiocima političkih odluka važno autorsko pravo, koliko su svesni njegovog značaja za naš

ukupan ekonomski i kulturni razvitak? U kontekstu našeg pridruživanja Evropskoj uniji, trebalo bi pogledati šta Evropska unija kaže, kako Srbija stoji sa zaštitom intelektualne svojine? Ocene Evropske unije su vrlo pozitivne, Evropska unija kaže da je nivo zaštite intelektualne svojine u Srbiji jako dobar. Ono što nedostaje, to je novi Zakon o autorskom pravu usklađen sa određenim evropskim direktivama, pre svega s direktivom o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava. Ali ako pogledate sve drugo, patente, žigove, oznake porekla proizvoda, industrijski dizajn, pa i sprovođenje prava, Srbija nema razloga da bude nezadovoljna. Imamo dobre propise, imamo institucije koje sprovode te propise, (Upravu carina, Tržišnu inspekciju, Tužilaštvo za visoko-tehnološki kriminal, sudove itd.), imamo dobru praksu koja je usklađena sa evropskom, ne vidim nijedan segment u tom pogledu gde bi Srbija bila inferiorna u odnosu na druge evropske zemlje. Najzad, imamo i takozvane kreativne industrije koje u potpunosti počivaju na autorskom pravu i koje doprinose sa više od 5% u stvaranju bruto domaćeg proizvoda. To ne bi bilo moguće da nemamo dobre propise iz oblasti intelektualne svojine i da ih ne sprovodimo kako treba; to ne bi bilo moguće kada bi se autorska prava masovno kršila u ovoj zemlji.

U svetu kolektivnog ostvarivanja autorskog prava mislim da su se stvari u dobroj meri popravile u odnosu na neka prošla vremena. Kada sam počeo da se bavim autorskim pravom 2010. godine, svega tri kolektivne organizacije su imale dozvolu za rad u Srbiji, pri čemu je jedino SOKOJ imao nešto duži staž. Danas imamo osam organizacija što znači da su danas praktično svi autori i nosioci srodnih prava u sistemu kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava. I sve te organizacije imaju tarife naknada, što je takođe suštinski važno. Mislim da smo u pogledu tarifa uspeali da pronađemo taj toliko važan balans interesa, što često nije lak posao. Mislim da je važno razumeti da je sistem kolektivnog ostvarivanja zapravo lanac povezanih subjekta koji imaju svoje legitimne interese i da u tom svetu niko ne može da dobije baš sve što je zamislio. Svako mora malo da popusti, jer ne mogu se dugoročni ciljevi u životu postizati ako čovek malo i ne popušta drugim ljudima. Tu bi trebalo odati priznanje i našim organizacijama i našim korisnicima koji širom Srbije pošteno plaćaju svoje obaveze prema organizacijama. Na osnovu svega što sam rekao, u celini mislim da je stanje bolje nego što je bilo pre 10 ili 15 godina, na primer. Najzad, uspeh nije u savršenstvu, već u sposobnosti da se stalno napreduje.

U pripremi je novi Zakon o autorskom i srodnim pravima Republike Srbije. Prema istraživanju krovne evropske asocijacije SAA (Society of Audiovisual Authors), zbog različite zakonske regulative, obim kolektivne zaštite varira od zemlje do zemlje. Da li će novi zakon biti usklađen sa aktuelnim zakonima u Evropi, gde filmski autori dobijaju naknade i od striming platformi, Youtube-a i drugih onlajn servisa?

Što se tiče našeg zakona, on je već sada u velikoj meri usklađen sa evropskim zakonodavstvom. Znače, kada se kaže „usklađen“, na šta se tu tačno misli? Suština je da se našim autorima priznaju ona imovinska i moralna prava koja treba da im se priznaju. Filmskim autorima su, kao i svim drugim autorima priznata sva fundamentalna imovinska i moralna prava. Kada je reč o imovinskim pravima, filmski autori imaju i apsolutna prava na svoje delo, odnosno pravo da dozvole ili zabrane korišćenje svojih autorskih dela, ali i pravo na naknadu za svako iskorišćavanje svojih autorskih dela. To je najvažnije. Za svako iskorišćavanje svog dela, filmski autor ima pravo na naknadu. To naravno podrazumeva i pravo da traži naknadu od takozvanih striming servisa. To pravo je predviđeno i našim Zakonom o autorskom pravu i jednim međunarodnim ugovorom koji je naša zemlja ratifikovala. Reč je o WIPO ugovoru o autorskom pravu iz 1996. godine.

Naši filmski autori su, poput svojih kolega u Evropi, ranije potpisivali nepovoljne ugovore sa producentima u kojima su se odricali svojih imovinskih prava. Evropske države su, u međuvremenu, u svoje zakone uvele neotuđivo pravo na naknadu autora za sve oblike iskorišćavanja dela, nezavisno od ugovor sa producentima. Da li u sledećem Zakonu i mi možemo da zaštitimo filmske autore po ugledu na evropsko zakonodavstvo?

Na žalost, nije mi poznato o kakvim zakonski rešenjima se radi, niti koje su to evropske države promenile svoje zakonodavstvo na način kako kažete. Filmski producent je neophodan činilac u nastanku filmskog dela i bojim se

da bi preterano relativizovanje njegovog prava na naknadu za iskorišćavanje filmskog dela bilo suviše rizično za filmsku industriju. Smatram da je i tu presudno uspostavljanje ravnoteže između interesa autora s jedne i filmskog producenta s druge strane. Naravno, mislim na uslove prenosa imovinskih prava s filmskih autora na filmskog producenta. Autorsko zakonodavstvo, inače, često koristi termin „pravičnost“. Taj pravni standard može da se pronađe na mnogo mesta u našem ali i drugim evropskim zakonima koji uređuju materiju autorskog prava. Da navedem samo jedan primer: prilikom odobravanja tarifa naknada, Zakon kaže da naknada mora da bude „pravična“. Zanimljivo je da se nigde u zakonu ne definiše taj pojam, što znači da je tumačenje pojma pravičnosti uvek prepušteno službeniku koji donosi odluku. Opet bih se pozvao na antičke mislioce: *Pravičnost je neka vrsta zdravog razuma koji tumači i koriguje pisano pravo; ona nije nigde pismeno utvrđena, nego se sastoji iz trezvenog rasuđivanja.* Meni se čini, a ne znam da li će se drugi sa mnom složiti, da je pravičnost uvek proizvod trezvenog razmišljanja, odnosno, zdravog razuma. Zvuči jednostavno, ali je često teško ostvarivo, jer tamo gde se odmeravaju različiti interesi često ima mnogo emocija a ponekad i nespornosti da se saslušaju razlozi druge strane. Zato je najveća odgovornost na donosiocima zakona. Oni treba da imaju sposobnost trezvenog razmišljanja i hrabrost da kažu šta bi trebalo da bude. To nije baš uvek lako, jer kako reče Lav Tolstoj: „Da bi se govorilo sve kako zaista i jeste, potrebna je neobična mentalna snaga.“ Ne mogu ništa više od toga da vam kažem. Moji saradnici u Zavodu i ja podržaćemo, u granicama naših moći, svako rešenje koje bude bilo pravično i koje bude štitilo interese svih aktera u filmskom svetu.

O Da li i na koji način Zavod za intelektualnu svojinu može da pomogne filmskim autorima da zaštite svoja prava u slučaju kada se njihova dela reemituju bez dozvole?

Molim da me niko ne shvati pogrešno, ali nijedan upravni organ nije nadležan da pomaže strankama u sporovima koje imaju s kablovskim operatorima ili nekim drugim korisnicima. Na sudu je da donese odluku.

RAZGOVOR SA AUTOROM

Srđan Dragojević

scenarista, reditelj i predsednik Upravnog odbora
UFUS AFA ZAŠTITE

Borba za naša prava i dostojanstvo katkad zahteva i žrtve

Na put uspeha i slave u filmskom svetu, reditelj i scenarista Srđan Dragojević stupio je već sa prvim filmom „Mi nismo anđeli“ (1992). Ova komedija tri decenije kasnije i dalje uživa kulturni status, a naredni Dragojevićevi filmovi („Lepa sela lepo gore“, „Rane“, „Mi nismo anđeli 2“, „Sveti Georgije ubiva aždahu“, „Parada“, „Atomski zdesna“, „Nebesa“) samo su učvrstili njegov renome filmskog autora koga voli i publika i kritika. I kao koscenarista potpisao je hvaljena

ostvarenja, poput filma i serije „Montevideo, Bog te video“ ili serije „Kljun“.

Autoritet cenjenog filmskog autora Dragojević godinama unazad koristi da se bori za bolji položaj svojih kolega, ali i samog esnafa, kako u javnim nastupima tako i na sopstvenom primeru. Među prvima je i prepoznao važnost zaštite autorskih prava, pa je tako deo UFUS AFA ZAŠTITE od osnivanja, a poslednje tri godine je i predsednik Upravnog odbora naše organizacije.

Pre tačno 10 godina, u septembru 2014. godine, naša organizacija krenula je u borbu za autorska prava filmskih autora osnivanjem UFUS ZAŠTITE koja je u to vreme imala 126 članova, a danas ih ima više od 500. Koliko, po Vašem mišljenju, filmski autori danas znaju o pravima koje štiti kolektivna organizacija?

Deset godina bilo kakvog kontinuiteta u Srbiji jeste velika stvar. Kada se za tih deset godina stvar još razvija i unapređuje, reč je o zaista jedinstvenom pozitivnom primeru.

Kada smo započeli ovo dugo putovanje ni mi sami nismo znali dovoljno o svim aspektima ove složene aktivnosti. Da bismo dobili licencu za bavljenje ovom delatnošću bili smo prinudjeni da se, privremeno, vežemo za Sokoju, mnogo veću, stariju i iskusniju organizaciju za naplatu kolektivnih prava. Ta se saradnja pokazala kao veoma neproduktivna za naše Autore i Autorke i ponosni smo što smo, veoma brzo, stekli samostalnost i sami ušli u ovu kompleksnu delatnost. Za kratko vreme smo, zahvaljujući i našem direktoru, Stefanu Djelineu, uspeli da steknemo poverenje i Zavoda za zaštitu intelektualne svojine, ali i naših članova čiji se broj svakodnevno povećava. Nakon što smo se „samoedukovali“, shvatili smo da i svaka naša članica i član moraju da prodju kroz identičan proces kako bi zaštitili sopstvena prava u kompleksnom odnosu sa producentom i da ugovorima koje sa njima potpisuju moraju sačuvati prava koja naša organizacija štiti. Pritom, naši zakoni nisu dovoljno ni precizni niti fer u ovoj oblasti i štite jačeg u procesu proizvodnje umetničkih dela. Na nama je da uložimo napor i da kod zakonodavca, u narednom periodu, utičemo da ovi Zakoni postanu bolji i da kvalitetno štite interese naših članova. Do ovoga će doći već krajem ove ili početkom sledeće godine a do tada, naša je dužnost da, nudeći pravnu pomoć, pomognemo svim našim članicama i članovima da prava koja su ustupili producentima vrata i da potpisuju ugovore kojima će biti

"Mi nismo anđeli"

Za deset godina trajanja UFUS AFA se stalno razvija i unapređuje, dajući pozitivan primer.

bolje zaštićeni. Ovo je proces, ne samo edukacije naših članova već i producenata, od kojih mnogi već shvataju da je važno da sa autorima sa kojima saradjuju ostvare bolji i pravičniji odnos.

Član ste organizacije od osnivanja, a tri godine i predsednik Upravnog odbora. Šta biste izdvojili kao najveća dostignuća Organizacije u proteklom periodu?

Novac koji je UFUS AFA isplatila svojim Autorima i kontinuitet u naplati tantijema od reemitera kroz već dobro postavljen sistem svakako je prioritet svake kolektivne organizacije i naša osnovna delatnost. Ali, svest o neophodnosti postojanja solidarnosti među našim članovima jeste nešto na šta možemo biti posebno ponosni. Iz fonda za socijalna davanja redovno se isplaćuje pomoć našim članovima penzionerima, naše Autorke sada dobijaju značajnu finansijsku pomoć za rođenje deteta a sredinom 2024. doneli smo odluku o značajnoj „linearnoj isplati“ našim članovima iz neraspoređenog novca iz fonda za rasplatu iz 2018-2021 godine. Takođe, Organizacija kontinuirano novčano pomaže našim autorskim asocijacijama kako bi se organizovale i stvorile platformu za uticaj u borbi za sindikalna prava Autorke i Autora i zaštitu dostojanstva naše profesije koja je suočena sa brojnim izazovima u ovo vreme tranzicije i ko zna koje u redu „prvobitne akumulacije kapitala“ u kojoj su najugroženiji oni koji se

bave stvaralaštvom. Ovo je i ideološka platforma koju smo zacrtali i koju će, verujem, slediti i novi članovi Upravnog odbora nakon Izborne skupštine sledeće godine. Ova svest o neophodnosti solidarnosti i borbe za naša prava i dostojanstvo katkad zahteva i žrtve – kao Predsedniku UO događaju mi se i stvari nepojmljive u civilizovanom svetu. Moj poslednji film „Nebesa“, rađen u koprodukciji sa velikim emiterom, United Medijom, blokiran je za TV prikazivanje i kablovsko reemitovanje već dve godine jer ova korporacija duguje Autorima i Autorima Srbije više od petnaest miliona eura i mene doživljava kao svog najvećeg neprijatelja jer mora da plati nešto što joj Zakon nalaže. Ali, pozitivan ishod sudskih procesa koje vodimo protiv ove korporacije nagoveštava da je to mala cena za situaciju „novog crnog talasa“ u kojoj moram da živim.

Osim ovoga, potpisivanje međusobnih ugovora sa kolektivnim organizacijama Slovenije i Hrvatske omogućilo je da uskoro naše Autorke i Autori dobijaju tantijeme i za svoja reemitovana dela u ovim državama. I ovo je naše usmerenje – povezivanje sa organizacijama u regionu i Evropi kako bi mogli da isplaćujemo tantijeme od emitovanja dela na što više teritorija. Iako su, po Zakonu, svi Autori ravnopravni, naše je usmerenje da pronalazimo mehanizme kako bi dela naših Autora ipak bila zaštićena, kao deo naše kulturne baštine. Ovde smo se odlučili na modele Francuske i Rumunije čiji Autori dobijaju većinu novca koji se sliva u našu organizaciju, za razliku od hrvatskih i slovenačkih

organizacija koje sopstvenim autorima isplaćuju mnogo manje procenete za emitovana dela i gde američki filmovi odnose većinu prihoda. I ovo sve spada u tu platformu zasnovanu na uverenju da u ovom osetljivom trenutku dominacije globalnog korporativnog kapitalizma, naše Autorke i Autori moraju biti zaštićeni i da im se mora omogućiti da ubiru plodove svog intelektualnog rada.

Uskoro nas očekuje i novi Zakon o autorskom i srodnim pravima, za čije izmene se UFUS AFA zalagala proteklih meseci. Šta je to što bi novi zakon trebalo da donese filmskim autorima da poboljša njihov položaj i položaj kolektivne organizacije koja štiti njihova prava?

Pre svega, inkorporiranje formulacije o „PRAVIČNOJ NADOKNADI“ koja se, po odluci Evropske direktive iz 2019. već primenjuje u zakonima većine zemalja Evropske unije. Ona bi omogućila svim Autorima, pa i onima koji su u prošlosti producentima ustupili sva prava, da svoja prava vrata i da mogu da dobijaju naknadu za reemitovanje svojih dela. Apsurdno je da izvodjači u našim delima, glumci, imaju ova prava u zakonu kao neotudjiva a da ih mi nemamo. Osim ovoga, veoma je važno da naši autori, pored prava na reemitovanje, dobiju prava i za emitovanje filmova na televizijama sa nacionalnom frekvencijom, za emitovanje u bioskopima. Još jedan je apsurd da kompozitori, članovi Sokoj-a, imaju ova prava već decenijama i da ubiru prihode od bioskopskih ulaznica, a da oni koji su te filmove stvorili ne dobijaju ništa.

Kao jedno od dostignuća na koje smo ponosti jeste i to da smo uspeli da novi Zakon o autorskim pravima vratimo u proceduru i sprečimo njegovo izglasavanje u Parlamentu. U stvaranju tog predloga Zakona učestvovali su samo predstavnici muzičkih organizacija i predstavnici kapitala. Iako smo insistirali na tome i ponudili niz predloga za poboljšanje Zakona, niko od naših predstavnika nije bio pozvan da učestvuje u radu. Ovim sprečavanjem da se Zakon nepovoljan po nas usvoji, dokazali smo da smo nezaobilazan faktor u kreiranju novog i pravičnog Zakona. Spremni smo za novu „rundu“ pregovora i imamo svoje predloge, kako za ovaj Zakon, tako i za novi Zakon o Kinematografiji i audiovizuelnim delatnostima čije se donošenje sprema u bliskoj budućnosti.

Kao filmski autor često govorite o problemima na koje Vi i Vaše kolege nailazite dok pripremate nove filmove. Prošle godine na konkursu Filmskog centra dobili ste podršku za igrani film „Osmi mart“ i film za decu i omladinu „Mlečni zubi“. Možete li nam, na sopstvenom primeru, reći kako izgleda put Vaših filmova od scenarija do bioskopa i koliko ćemo čekati do premijere?

Izbor projekta na konkursu Filmskog centra je samo prva stepenica u tom dugotrajnom penjanju ka cilju. O tome svedoči i više od četrdeset projekata koji su u poslednjih pet-šest godina izabrani a stoje nerealizovani. To govori i o neverovatno složenim, izuzetno nepoljnim uslovima za stvaranje sa kojima se danas suočavaju naši

Nadamo se da ćemo u novi Zakon o autorskom pravu uvesti „pravičnu naknadu“ kojom bi naši autori vratili svoja prava bez obzira na ugovore sa producentima

više nikakav kontinuitet u svom stvaralaštvu, svaki novi film postao je pre incident no pravilo. Umesto da snimaju film svake treće godine, mlađji autori danas stvaraju sa pauzama i od čitave decenije. Jedino rešenje za ovo jeste da se makar udvostruče iznosi koji se dobijaju kada se projekat izabere na konkursu Filmskog centra.

Mi, kao UFUS AFA, naravno da ne možemo da utičemo na zlehudu sudbinu domaće kinematografije. To i nije primarni cilj naše delatnosti. Ali, ono što možemo da učinimo jeste da ojačavamo Asocijacije naših članova čija je i dužnost da se bore za bolje uslove rada i stvaralaštva. Da lobiramo i utičemo na donošenje boljih Zakona koji bi, kao što je Zakon o kinematografiji, pronašli i nove izvore finansiranja domaćeg filma. Da film, koji u našoj zemlji postaje retkost, makar dobije dvostruki broj bodova prilikom TV premijere, što smo uneli u novi Plan raspodele.

Na kraju, zbog svih izazova sa kojima su suočene naše Autorke i Autori, nikada neću pristati na to da naša organizacija bude običan „distributivni centar“ novca našim članovima. Da budemo samo „knjigovodje“, što predlažu pojedini, srećom retki, glasovi u našoj organizaciji.

*Nikada do sada nismo imali organizaciju u kojoj je PET STOTINA Autorki i Autora.
To je ozbiljna snaga koju svi moraju da respektuju.*

članovi. Procentualno, od budžeta filma, naši Autori nikada ne dobijaju više od 20-25 procenata novca za svoja dela. U regionu je taj procenat mnogo viši, od 50 pa čak i do 80 posto. Još pre deset godina skretao sam pažnju da, ukoliko se usvoji zakon o „incentives-ima“, subvencijama stranim producentima koji ovde snimaju filmove, serije, reklame, to će dovesti domaće stvaraoce ali i producente u položaj koji garantuje nestanak domaće kinematografije. U takvim okolnostima honorari domaćih ekipa koje rade na ovim projektima rastu do tog nivoa da niko više neće da radi za domaći film a producenti, skromnim novcem koji dobijaju od Filmskog centra, više nisu u mogućnosti da bilo koga plate onoliko koliko to mogu stranci. I da ostavim po strani činjenicu da su ove subvencije izvor endemske korupcije i da država Srbija plaća stranim producentima većinu budžeta za smeće koje proizvode, lažirajući koliko su potrošili da bi dobili što veće subvencije, ovo naše Autorke i Autore stavlja u nezamislivo nepovoljan položaj. Da bi se snimio srpski film u ovom trenutku, autori su prinudjeni da dobiju između šest i osam međunarodnih fondova za manjinske koprodukcije i to je neizvestan proces koji može da potraje i nekoliko godina. Niti jedan Autor u Srbiji nema

Verujem da naša uloga mora biti mnogo značajnija i kompleksnija, da uključi i proces pronalaženje lokacije za bioskop za filmove naših članica i članova i sedište organizacije, direktan ili posredan uticaj na sve činioce koji mogu da poboljšaju i život i stvaralaštvo naših članova. Nikada do sada nismo imali organizaciju u kojoj je PET STOTINA Autorki i Autora. Verujem da smo svi mi, zajedno, ozbiljna snaga koju moraju da respektuju i producenti i predstavnici krupnog kapitala, vlasnici televizija i emiteri, i direktori filmskog centra, i ministri i zakonodavci.

SAVET ADVOKATA

Stevan Pajović

advokat, kancelarija "T-S Legal"

UFUS AFA ZAŠTITA

Organizacija filmskih autora Srbije je neprofitna organizacija čiji je cilj kolektivno ostvarivanje imovinskih autorskih prava filmskih autora i drugih nosilaca prava. UFUS AFA ZAŠTITA štiti prava filmskih (i televizijskih) autora: reditelja, scenarista, snimatelja i autora animiranih filmova na osnovu ugovora koji su oni sklopili sa UFUS AFA ZAŠTITOM ili na osnovu Zakona o autorskom i srodnim pravima (kompozitori svoja prava ostvaruju preko SOKOJ-a).

Koja prava štiti UFUS AFA ZAŠTITA?

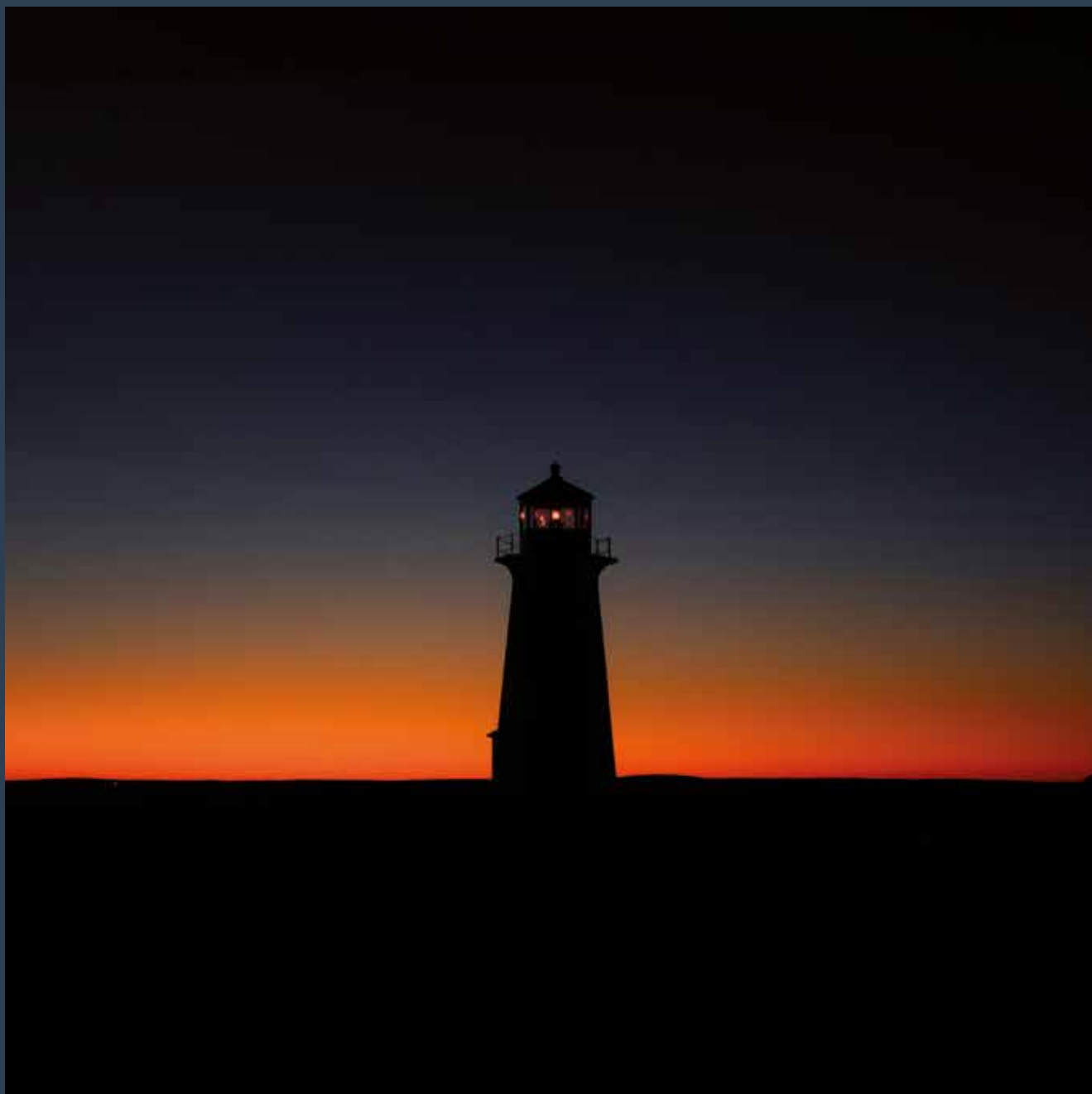
Opšte pravilo je da se nijedno imovinsko autorskopravno ovlašćenje ne može vršiti bez dozvole autora. Autor, odnosno nosilac autorskog prava ima apsolutno, isključivo, erga omnes pravo da drugome zabrani ili dozvoli korišćenje svog dela. Filmski autori su vlasnici svojih dela, pa su tako ovlašćeni da svakome dozvole ili zabrane da ta dela umnožavaju, prikazuju u bioskopu, emituju, reemituju, saopštavaju na javnim mestima, interaktivno čine dostupnim (video on demand) i sl. Svoja prava mogu ostvarivati individualno ili kolektivno, a to najviše zavisi od same prirode pojedinih oblika iskorišćavanja. Pa tako, pravo na umnožavanje, bioskopsko prikazivanje, emitovanje i interaktivno činjenje dostupnim se ostvaruju individualno, pošto je u tim situacijama relativno

jednostavno da nosilac prava i korisnik stupe u direktne pregovore o uslovima korišćenja. Međutim, pojedina imovinsko-pravna ovlašćenja je nemoguće individualno ostvariti, pa se ostvaruju kolektivno. Takav je slučaj sa reemitovanjem. Šta je reemitovanje filmskih dela? Iako naš zakon pravi određenu konfuziju jer nepotrebno pravi razliku između reemitovanja i kablovskog reemitovanja, reemitovanje u suštini predstavlja svako *istovremeno* saopštavanje filmskog dela javnosti u *neizmenjenom* i *celovitom* obliku od strane lica koje nije TV stanica koja filmsko delo izvorno emituje. U praksi se reemitovanje vrši putem kablovskog sistema, IPTV-a, over-the-top usluge ili direct to home (DTH) usluge. Zašto je pravo na reemitovanje filmskih dela nemoguće individualno ostvarivati, za razliku od prava na bioskopsko prikazivanje ili emitovanje. Pa zato što se kao korisnici prava na reemitovanje filmskih dela pojavljuju operatori, koji istovremeno distribuiraju veliki broj televizijskih programa u okviru kojih se emituje još veći broj filmskih dela. Operator nije upoznat sa programskom šemom svakog kanala koji distribuira u svojoj ponudi, odnosno nema saznanja čija dela reemituje, pa nije ni u mogućnosti da pravo na reemitovanje filmskih dela pribavi u direktnom odnosu sa autorom ili drugim nosiocem prava. Iz tog razloga je u našem zakonodavstvu propisana obaveza ostvarivanja prava na reemitovanje isključivo preko organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskog prava.

Čija dela štiti UFUS AFA ZAŠTITA?

UFUS AFA ZAŠTITA je na osnovu zakona i dozvole Zavoda za intelektualnu svojinu ovlašćena da "drugome zabrani ili dozvoli reemitovanje i kablovsko reemitovanje filmskih dela" svih domaćih i stranih filmskih dela. Naime, postoje tri kategorije autora/nosioca prava na filmskim delima, a to su: domaći autori – članovi UFUS AFA ZAŠTITE, domaći autori koji nisu članovi UFUS AFA ZAŠTITA i strani autori. Domaći autori – članovi UFUS AFA ZAŠTITE su na isključiv način ustupili svoja prava UFUS AFA ZAŠTITI, sa nalogom da ona u svoje ime, a za njihov račun zaključuje ugovore sa korisnicima autorskih dela (operatorima) o neisključivom ustupanju tih prava. Međutim, UFUS AFA ZAŠTITA štiti prava i domaćih i stranih autora koji nisu njeni članovi, s obzirom da je u našem pravu ustanovljena zakonska pretpostavka da organizacija ima ovlašćenje da deluje za račun svih domaćih i inostranih nosilaca autorskog prava u pogledu onih prava i onih vrsta predmeta zaštite koji su obuhvaćeni njegovom delatnošću, odnosno njegovom dozvolom. To je takozvana *proširena licenca*, institut koji je opšteprihvaćen u međunarodnoj regulativi kolektivne zaštite autorskog i srodnih prava.

Bilten
ORGANIZACIJE FILMSKIH AUTORA SRBIJE

UFUS | AFA
ORGANIZACIJA
FILMSKIH
AUTORA SRBIJE

Pratite nas na
društvenim mrežama:

www.ufusafazastita.org.rs